

Η εξέγερση στην Βραζιλία: μία εξαιρετική στιγμή για αλλαγή

Nayana Fernandez Μετάφραση: Ελένη Βουγιουκλάκη

Το κύμα των μαζικών διαδηλώσεων στη Βραζιλία, που αναδύθηκε ως απόλυτη έκπληξη, είναι αναμφίβολα το πιο σοβαρό κίνημα διαμαρτυρίας στη χώρα από τα χρόνια της δικτατορίας.

Στις 10 Ιουνίου 2013, η πρώτη ειρηνική διαδήλωση έλαβε χώρα στο Σάο Πάολο, κοντά σε έναν από τους κεντρικούς δρόμους, την Avenida (λεωφόρο) Paulista. Μετά την δημοσίευση βίντεο στο διαδίκτυο, όπου φάνηκε ξεκάθαρα η βίαιη καταστολή από την στρατιωτική αστυνομία, μάζες πολιτών κατέκλυσαν τους δρόμους διεκδικώντας το δικαίωμά τους να διαδηλώνουν.

Για πρώτη φορά νέοι Βραζιλιάνοι είδαν τη στρατιωτική αστυνομία, γνωστή για τις βίαιες ενέργειες της εναντίον των φτωχότερων και αποκλεισμένων περιοχών, να επιτίθεται και να συλλαμβάνει οικονομικά προνομιούχους πολίτες. Στις 13 Ιουνίου και παρά τις προσπάθειες των ευρέως συντηρητικών εθνικών μέσων ενημέρωσης να υποβαθμίσουν τις πράξεις βίας, αρκετά βίντεο τραβήχτηκαν σε διάφορα σημεία της πόλης και γρήγορα διαδόθηκαν μέσω των κοινωνικών δικτύων. Αυτά τα βίντεο έδειξαν πως ομάδες διαδηλωτών που φώναζαν “όχι στη βία”, δέχθηκαν αδιακρίτως επίθεση με δακρυγόνα, πλαστικές σφαίρες, γκλομπ και σπρέι πιπεριού. Στα θύματα της καταστολής συμπεριλαμβάνονται δημοσιογράφοι που πυροβολήθηκαν στο ύψος του κεφαλιού και στα μάτια.

Οι αντιδράσεις οργανώθηκαν κυρίως από το “Movimento Passe Livre” (Κίνημα Χωρίς Εισιτήριο ή Κίνημα για την Ελεύθερη Μετακίνηση), μία ομάδα που κάνει εκστρατεία ενάντια στην αύξηση στις τιμές των εισιτηρίων στα ΜΜΜ από το 2005 και που παλεύει για το δικαίωμα της “δωρεάν μετακίνησης” για όλους τους πολίτες που ταξιδεύουν με τη δημόσια συγκοινωνία στη Βραζιλία. Ένα παρόμοιο μέτρο προτάθηκε για πρώτη φορά το 1990 από την πρώην δήμαρχο του Σάο Πάολο, εκλεγμένη με το Κόμμα των Εργατών, Luíza Erundina, η οποία έπρεπε να αντιμετωπίσει την επονομαζόμενη “μαφία των λεωφορείων”, καθώς και τις αντιδράσεις από μεγάλους επιχειρηματίες του κατασκευαστικού και μεσιτικού κλάδου της πόλης.

Οι πρώτες διαδηλώσεις στο Σάο Πάολο σημάδεψαν την αρχή αυτού που η Marilena Chauí, φιλόσοφος και συνταξιούχος λέκτορας στο πανεπιστήμιο του Σάο Πάολο, χαρακτηρίζει ως “πολύ σημαντικό πολιτικό κίνημα” για την ανάπτυξη της βραζιλιάνικης δημοκρατίας. Στις 18 Ιουνίου οι δρόμοι διάφορων πόλεων γέμισαν πλήθη και το ίδιο απόγευμα το Εθνικό Κογκρέσο στην Μπραζίλια περικυκλώθηκε από διαδηλωτές, σε ένα συνδυασμό καλλιτεχνικών και πολιτικών δραστηριοτήτων.

“Ο Oscar Niemeyer (γνωστός Βραζιλιάνος αρχιτέκτονας και σοσιαλιστής) θα ήταν τόσο περήφανος χθες το βράδυ! Η ενότητα της τέχνης και της πολιτικής δράσης! Το όμορφο κογκρέσο διακοσμημένο και ενισχυμένο με μια νέα γενιά ριζοσπαστών στη στέγη που απαιτούν αλλαγή, ένα τέλος στη διαφθορά να τελειώσει η συνεργασία με την άπληστη μαφία της FIFA,” έγραψε ο Andrew Jennings στην A Pública.

Οι εικόνες της αστυνομικής καταστολής στο Σάο Πάολο φαίνεται ότι αποτέλεσαν το κερασάκι στην τούρτα για τους πάνω από ένα εκατομμύριο ανθρώπους που βγήκαν στους

δρόμους και κινητοποιήθηκαν σε όλη τη χώρα. Πάντως, την ίδια στιγμή διαδηλωτές βίωσαν αντίστοιχη καταστολή στην Μπραζιλία, τη Φορταλέτσα και τη Μίνας Ζεράις, έξω από τα στάδια όπου πραγματοποιήθηκε το Κύπελλο Συνομοσπονδιών.

Η αγανάκτηση των διαδηλωτών που συγκεντρώνεται γύρω από τα στάδια, προκύπτει εν μέρει από τις εξωφρενικές τιμές των εισιτηρίων – πράγμα που σημαίνει ότι οι συνηθισμένοι Βραζιλιάνοι δεν θα μπορέσουν να παρακολουθήσουν τους αγώνες. Ο κόσμος είναι εξοργισμένος για τη χρήση δισεκατομμυρίων από τους δημόσιους πόρους για την κατασκευή σταδίων και εγκαταστάσεων. Σύμφωνα με έναν υπολογισμό το κόστος είναι αντίστοιχο του ποσού που προβλέπεται στον προϋπολογισμό για την παιδεία. Επίσης, αν και σε μικρότερο βαθμό, ο κόσμος είναι εξοργισμένος με τις αναρίθμητες περιπτώσεις παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εναντίον πληθυσμών που ζούσαν γύρω από τα στάδια ή άλλες αθλητικές εγκαταστάσεις, στους οποίους έγινε έξωση συχνά βίαια, ώστε να ανοίξει ο δρόμος για τις “βελτιώσεις”.

Η Natalia Viana, διευθύντρια της A Publica, του κύριου κέντρου έρευνας και ανεξάρτητης δημοσιογραφίας στη Βραζιλία, δήλωσε σε πρόσφατη συνέντευξη στο χιλιανό κανάλι America Economía ,ότι περίπου 170,000 άνθρωποι βρέθηκαν κάποια στιγμή μπροστά στον κίνδυνο να χάσουν το σπίτι τους καθώς βρίσκονταν στο δρόμο έργων, σταδίων ή λεωφόρων για το Παγκόσμιο Κύπελλο ή τους Ολυμπιακούς. “Η πόλη ,κυρίως το Ρίο ντε Τζανέιρο, αλλά και άλλες πόλεις έχουν επηρεαστεί και αλλάξει με έναν τρόπο πολύ αυταρχικό, χωρίς επαρκή και δημοκρατική διαβούλευση ή διαπραγμάτευση με όλες τις κοινότητες”, εξήγησε η Viana. Επιπλέον, οι κακοί οικονομικοί χειρισμοί που σχετίζονται με αυτά τα πρότζεκτ, εξαπλώθηκαν σε όλη την χώρα. Μόνο στο στάδιο Μαρακανά στο Ρίο έχουν γίνει τα τελευταία 15 χρόνια τρεις μεγάλες ανακαινίσεις, με τελικό κόστος 700 εκατομμύρια δολάρια Αμερικής. Το στάδιο στη Μπραζιλία κοστίζει περίπου 270 εκατομμύρια δολάρια Αμερικής, ένα από τα ακριβότερα από τα έξι που χτίζονται εν όψει του παρασκευαστικού τουρνουά στα πλαίσια του Παγκοσμίου Κυπέλλου.

Παρόλο που και ο κυβερνήτης της πολιτείας Σάο Πάολο, Geraldo Alckmin (Σοσιαδημοκράτες), και ο δήμαρχος της πόλης, Fernando Haddad (Κόμμα των Εργατών), ανακοίνωσαν στις 19 Ιουνίου τη μείωση στις τιμές των εισιτηρίων, την επόμενη μέρα ακτιβιστές κινητοποιήθηκαν σε 322 πόλεις και σε 22 πρωτεύουσες σε όλη τη χώρα.

Στις 21 Ιουνίου, η πρόεδρος Dilma Rousseff, μία πρώην αριστερίστρια αντάρτισσα που βασανίστηκε από την πολύχρονη δικτατορία της Βραζιλίας, έκανε μία δεκάλεπτη τηλεοπτική εμφάνιση υποστηρίζοντας το δικαίωμα στην ειρηνική διαμαρτυρία αλλά καταδικάζοντας έντονα τη βία, τους βανδαλισμούς και το πλιάτσικο από τους διαδηλωτές. Αντίθετα, η Rousseff αγνόησε αξιοσημείωτα τη βία της αστυνομίας κατά τη διάρκεια των πρώτων διαμαρτυριών στο Σάο Πάολο ή γύρω από το στάδιο στη Μπραζιλία και σε άλλες πόλεις. Ακόμη, αγνόησε προηγούμενες και δυστυχώς συχνές συγκρούσεις ,όπως οι διαρκείς ταραχές στις φαβέλες του Ρίο ντε Τζανέιρο ή αυτές με τους αυτόχθονες κατοίκους στην περιοχή του Αμαζονίου. Ταραχές που συνδέονται με την παραγωγή σόγιας και τις φάρμες με τα βοοειδή στις πολιτείες του Mato Grosso και Mato Grosso do Sul. Ο

γίγαντας μπορεί να ξύπνησε με τις πρόσφατες διαδηλώσεις, όπως ισχυρίστηκαν μερικοί, όμως αυτοί που βρίσκονται στα περιθώρια της βραζιλιάνικης κοινωνίας δεν είχαν πάει ποτέ για ύπνο...

Πρόσφατη δημοσκόπηση δείχνει ότι η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση της Βραζιλίας έχασε σε δημοτικότητα τις τελευταίες δύο εβδομάδες. Σύμφωνα με τον Gilberto Maringoni, δημοσιογράφο και διδάκτορα της Ιστορίας στο πανεπιστήμιο του Σάο Πάολο, τα ευρήματα δεν δείχνουν κάτι εξαιρετικό. Ωστόσο, προειδοποιεί ότι η Βραζιλία βρίσκεται στα πρόθυρα μίας κρίσης και επιβεβαιώνει ότι αν και τα επίπεδα κατανάλωσης και εργασίας δεν πέφτουν, σε μακροπρόθεσμη κλίμακα και μέχρι το τέλος του χρόνου το ΑΕΠ της Βραζιλίας θα είναι “μέτριο”.

Στα χρόνια του Luiz Inácio Lula da Silva, του προηγούμενου προέδρου, πολλοί Βραζιλιάνοι έζησαν την εμπειρία της δύναμης του καταναλωτισμού για πρώτη φορά στην οικογένειά τους. Αυτοί που προηγουμένως ήταν αποκλεισμένοι από την οικονομία της αγοράς, μπορούσαν τώρα να αγοράσουν μία τηλεόραση, ένα αυτοκίνητο, ένα ψυγείο και άλλα βασικά καταναλωτικά αγαθά. Παρολαυτά, έξω από τα σπίτια τους, οι άνθρωποι ακόμα βρίσκουν ένα παρηκμασμένο σύστημα δημόσιων υπηρεσιών, ακριβές και κακής ποιότητας συγκοινωνίες, έλλειψη βιβλίων, ένα πολύ φτωχό σύστημα υγείας, και αυξανόμενα επίπεδα βίας γύρω από τις πόλεις.

“Η Βραζιλία καλυτέρευσε σημαντικά τα τελευταία 10 χρόνια. Ωστόσο, το περιβάλλον καταστρέφεται ακόμα, χάος επικρατεί στις πόλεις, δεν υπάρχει κανένα σημάδι αγροτικής μεταρρύθμισης, τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης συνδέονται με την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση, ο οικονομικός τομέας συνεχίζει να απαιτεί μια ριζική στροφή προς τη νεοφιλελεύθερη οικονομική ορθοδοξία και η Dilma [Rousseff] ακολουθεί ολόψυχα το δόγμα της ιδιωτικοποίησης”, έγραψε πρόσφατα ο Gilberto Maringoni στην Carta Capital.

Πολλοί αναλυτές έχουν εκφράσει την ελπίδα τους ότι η τωρινή εξέγερση είναι μία ένδειξη ότι το ευρύ κοινό έχει αντιληφθεί ότι η Βραζιλία χρειάζεται επείγοντως πολιτική αλλαγή. Την ίδια στιγμή, ο κόσμος ανησυχεί να μην τελειώσει το 2013 όπως τελείωσε στη Βραζιλία το 1968, όταν φοιτητικές πορείες καταστάθηκαν βίαια από την κυβέρνηση. Επιπλέον, ο Werneck Vianna, διάσημος Βραζιλιάνος κοινωνικός επιστήμονας, αναφέρει: “Εάν δεν γίνει κάτι εγκαίρως, αυτό το κίνημα μπορεί να τελειώσει πολύ άσχημα. [...] νέοι άνθρωποι απογοητευμένοι από την πολιτική, ριζοσπαστικοποιημένοι, που θα ψάξουν για λάθος τρόπους για να λύσουν τα προβλήματά τους”.

Οι ασυνήθιστες διαδηλώσεις στη Βραζιλία, που έγιναν σε όλες τις μεγάλες πόλεις και συνεχίζονται σε πολλές αστικές περιοχές, έδειξαν στους Βραζιλιάνους, και σε όποιον ενδιαφέρεται να μάθει για αυτόν τον γίγαντα της Λατινικής Αμερικής, την πολυπλοκότητα

της πολιτικής κατάστασης της χώρας. Μετά από πολλές μέρες διαδηλώσεων, πολλοί άνθρωποι δεν ξέρουν ακόμα γιατί διαδηλώνουν. Αυτή η έλλειψη στόχου και πολιτικής ωριμότητας δείχνει την απόσταση μεταξύ του πληθυσμού και της πολιτικής.

Σε μία επιστολή στην πρόεδρο Dilma Rousseff, που υπογράφεται από πάνω από 30 κοινωνικά κινήματα, οι πρόσφατες διαδηλώσεις χαρακτηρίζονται ως ένα θετικό βήμα στη διαδικασία πολιτικής διαπαιδαγώγησης των νέων κυρίως διαδηλωτών. Πρόκειται, επιβεβαιώνουν τα κινήματα, για μια κραυγή οργής από ανθρώπους που ιστορικά ήταν αποξενωμένοι από την πολιτική ζωή της Βραζιλίας και που τείνουν να σκέφτονται την πολιτική σαν κάτι το επιβλαβές. Η επιστολή εξηγεί ότι το κίνημα θα οδηγήσει πιθανότατα τη νεολαία να αντιληφθεί την επιτακτική ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι ισχυροί στη Βραζιλία, να απαιτηθεί οικονομική ισότητα και μεταρρυθμίσεις - όπως επίσης μεγαλύτερη πρόσβαση στο σύστημα υγείας, στην εκπαίδευση, στη γη, στον πολιτισμό, στην ενημέρωση και στους πολιτικούς χώρους. Στην επιστολή, τα κοινωνικά κινήματα επιβεβαιώνουν ότι συντηρητικά κομμάτια της κοινωνίας προσπαθούν να ιδιοποιηθούν τις διαδηλώσεις και να διαστρεβλώσουν το νόημά τους στα μέσα ενημέρωσης.

Διαδηλώσεις αλληλεγγύης έχουν διοργανωθεί από ανθρώπους σε όλο τον κόσμο, μέσω του ίντερνετ και των σόσιαλ μίντια. Τόσο οι Τούρκοι όσο και οι Βραζιλιάνοι ακτιβιστές έχουν μοιραστεί διαδικτυακά πολλές από τις εμπειρίες τους, όπως οδηγίες για να φτιάξει κανείς μόνος του μάσκες για την προστασία από τα δακρυγόνα. Διαδηλώσεις αλληλεγγύης έχουν διεξαχθεί στην Ευρώπη και στην Αμερική με τούρκικες και βραζιλιάνικες σημαίες.

Η Eliane Brum, Βραζιλιάνη δημοσιογράφος και συγγραφέας, θυμήθηκε πρόσφατα τα λόγια του Ουρουγουανού συγγραφέα Eduardo Galeano που πριν δύο χρόνια, κατά τη διάρκεια των μαζικών διαδηλώσεων στην Ισπανία εναντίον των μέτρων λιτότητας, έστειλε στους νέους που βρίσκονταν στους δρόμους της Βαρκελώνης, της Μαδρίτης και άλλων πόλεων το παρακάτω μήνυμα: "Αυτός ο σκατένιος κόσμος είναι έγκυος με έναν άλλο κόσμο." Όπως η Brum, πολλοί άνθρωποι εύχονται να είναι σωστός ο Galeano, και να μπορέσουμε να ζήσουμε σε ένα άλλο κόσμο, όπου υπάρχει χώρος για τη ζωή.

Πηγή: upsidedownworld.org (<http://upsidedownworld.org/main/brazil-archives-63/4341-uprising-in-brazil-an-extraordinary-moment-for-change>)